

81

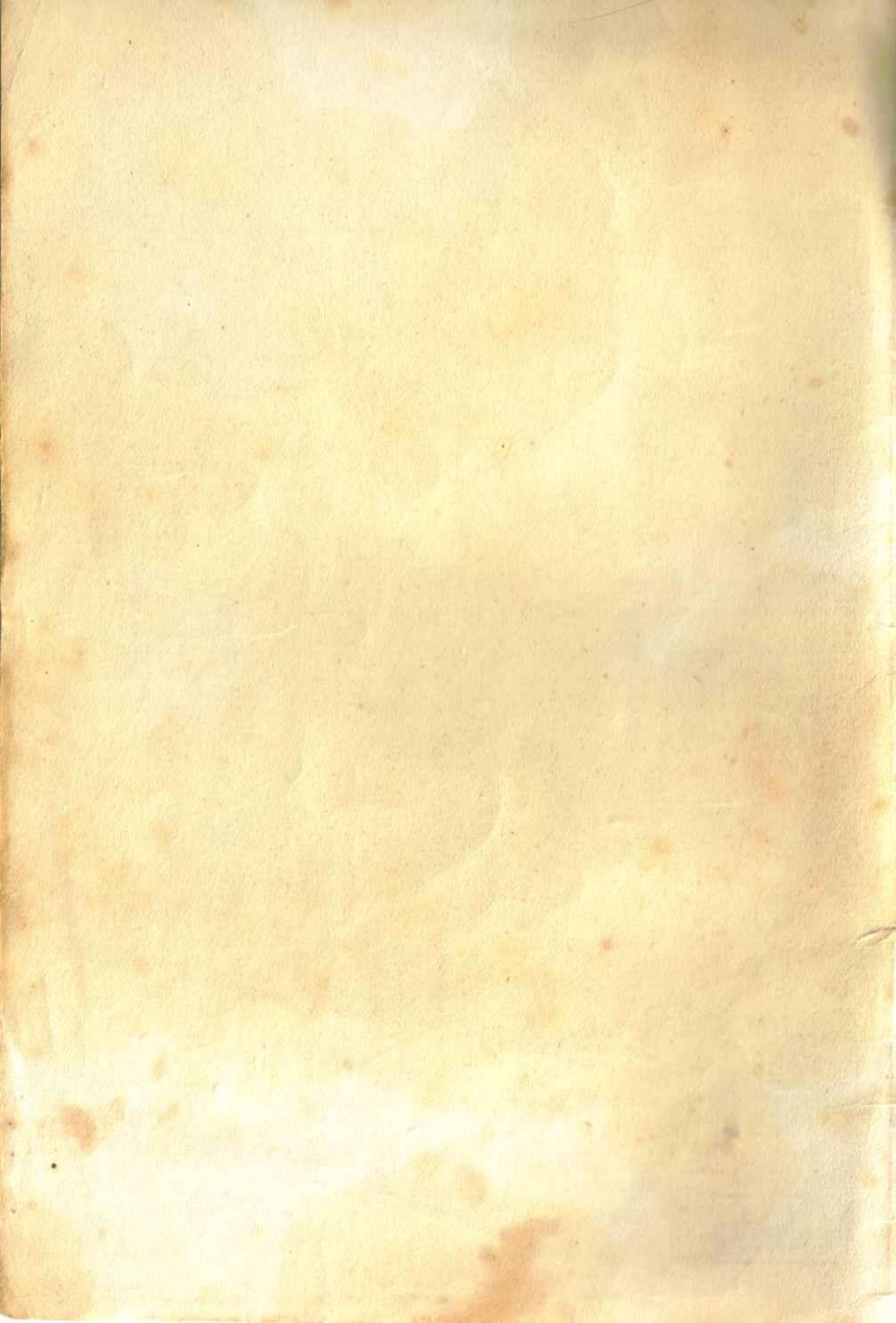
Colectia POVESTIRI ȘTIINȚIFICO-FANTASTICE

H. MATEI

EDITATĂ
DE REVISTA
**ȘTIINȚA
TEHNICĂ**

PEȘTERA NOVACULUI

★★

HORIA MATEI

„Peștera Novacului”

Colecția „Povestiri științifico-fantastice”

81

REZUMATUL CAPITOLELOR PRECEDENTE

Profesorul Iosif Anton își petrece vacanța de vară la Rucăr, în casa lui moș Petrache Negară. Savantul l-a chemat la el pe Paul Coman, studentul său preferat, actualmente el însuși profesor de istorie, pentru a-l ajuta la întocmirea lucrării sale de aspirantură, care are drept temă viața și domnia lui Petru Cercel.

Cu acest prilej, savantul îi expune trei descoperiri ale sale, și anume: fragmentul unei țevi de tun fabricat la Tirgovîște spre sfîrșitul veacului al XVI-lea și găsit după cutremurul din 1802; o monedă de aur bătută de Henric al III-lea, regele Franței, în jurul anului 1580 și găsită în 1916, după un bombardament de artilerie din timpul primului război mondial; de asemenea, o scrisoare redactată la Veneția, datată din 1589, în care este vorba de un voevod valah pribeag care, fugind peste Carpați, la Brașov, a ascuns o comoară într-o peșteră din munți.

Afît fragmentul de tun, cît și moneda bătută de Henric al III-lea au fost găsite la poalele stîncii numită Cerdacul Stanciului, unde se află și grotă cunoscută sub numele de Peștera Novacului.

Paul Coman pornește să cerceteze peștera. Prima parte a drumului o face cu un mic grup de excursioniști, care se îndreaptă spre Piatra Craiului, grup compus din studenta Ileana Velescu, fratele ei mai mic Costel și geologul Mihai Munteanu. Profesorul Coman le vorbește despre viața interesantă a voevodului Petru Cercel, dar — credincios promisiunii făcute savantului — nu pomenește nimic despre Peștera Novacului.

La Cerdacul Stanciului, aproape de locul unde profesorul urma să se despartă de excursioniști, cerul se întuneacă de nori negri, vestiitori de furtună. Ca unul ce studiasese în amănunt locurile, Paul Coman își dă seama că nu se pot adăposti decît la o stîncă ce se afla în apropiere, sau în grotă. Pe drum sînt prinși de o ploaie puternică și de abia au vreme să se refugieze în peșteră.

(Continuare din numărul trecut)

— Ar mai fi o soluție, interveni profesorul Coman ezitând. După cum v-am spus, de-aici, de la Cerdacul Stanciului, aveam de gând să mă despart de dumneavoastră. De-aici, aproape, pornește o potecă de pădure îngustă și șerpuită, cunoscută sub numele ei vechi de Drumul Grănicerilor. Nu e marcată pentru turiști, o folosesc numai pădurarii și ciobanii. Dacă nu m-am înșelat în calcule, după un sfert de ceas de mers pe această potecă, vom găsi în vale o stână unde ne putem adăposti pînă trece ploaia.

Șovăi o clipă, apoi adăugă :

— Ceva mai sus se află o grotă, căreia localnicii îi spun Peștera Novacului. Și acolo ne putem, eventual, adăposti.

— Cunoști bine regiunea, făcu studenta zîmbind.

— Ce vrei, zise cam acru Mișu Munteanu, dacă umblă să găsească hîrtoagele voevodului său... În sfîrșit, n-avem de ales. S-o pornim pe poteca asta a grănicerilor.

După cîteva minute, micul grup porni. Paul Coman mergea în frunte. Nici el nu fusese încă niciodată pe drumul acesta, dar studiasc îndelung și cunoștea pe dinafară harta pe care i-o dăduse profesorul Iosif Anton, astfel că în scurtă vreme găsi poteca. Pe alocuri era foarte îngustă, acoperită aproape complet de ramurile arbuștilor de pe margine; pe alte porțiuni, colțuri de piatră și rădăcini noduroase o făceau aproape nepracticabilă.

Costel mergea lîngă profesorul Coman, pe care îl privea cu alți ochi de cînd aflase de cercetările sale istorice. Băiatul nu mai era așa de neastîmpărat ca înainte și părea preocupat de ceva. Cînd poteca se lărgi puțin, veni alături de Paul Coman și întrebă :

— De ce-i spunea voevodului Cercel ?

— Fiindcă purta un cercel în ureche. Era un fel de modă pe care o adusesse cu el de la Paris, de la curtea lui Henric

al III-lea. Tinerii de acolo, așa-ziii „mignoni“, își frezau într-un anumit fel părul, își lăsau barba în formă de cioc, purtau coliere la gît și cercei în urechi. Noaptea cutreierau străzile Parisului în procesiuni, amatori oricînd să se bată în duel cu cineva. Cînd a venit domn în Țara Romînească, poporul l-a poreclit Cercel. Așa i-a rămas numele și în istorie.

Costel sorbea literalmente cuvintele profesorului. După ce mai merșeră o vreme tăcuți, băiatul spuse :

— Ce bine ar fi să găsim cele 29 de care ale lui Petru Cercel. Ar trebui să căutăm în peșteră.

Profesorul tresări.

— De ce ? se surprinse întrebînd.

— Fiindcă, de obicei, comorile se găsesc pe insule părăsite sau în peșteri. Am văzut mai multe filme unde se întîmpla așa.

Celălalt rise și-l mîngîie pe băiat pe părul încîlcit și presărat cu ace de brad :

— În realitate nu se întîmplă chiar așa ca în filme.

— Totuși ar fi foarte interesant, nu renunță Costel la ideea lui.

Mergeau cam de un sfert de oră cînd ajunseră într-un lumenș unde copacii se răreau mult datorită solului stîncos. Drumul continua săpat în coasta muntelui. În vale se zăreau, departe, două clădiri de lemn, ca niște magazii :

— Acolo trebuie să fie stîna, zise profesorul arătînd clădirile care, de sus, păreau ca niște jucării de copil.

Pînă acolo mai era o distanță bună, greu de parcurs pe coasta împădurită a muntelui. În cealaltă parte, la cîteva sute de metri mai sus, se zărea intrarea în peșteră, străjuită de blocuri mari, pietroase. Unele stînci păreau să se țina în echilibru printr-o adevărată minune și te așteptai parcă în fiecă clipă să se prăbușească, rostogolindu-se cu zgomot asurzitor.

Cerul se întunecase cu nori grei, plumburii. Începuseră să cadă primele picături de ploale, rare și mari.

— A început mai devreme decît credeam, zise studenta acoperindu-și capul cu gluga hanoracului.

— Nu mai putem ajunge pînă la stîna, făcu geologul. Mi se pare, se adresă el lui Coman, că te-ai cam înșelat în calculele tale.

— Să urcăm pînă la peșteră, strigă Costel. În cîteva minute sîntem acolo.

— Bine, se învoi profesorul. Altceva nu ne rămîne de făcut.

Se întunecase afară ca în amurg. Dar nu un amurg senin de vară, ci unul mohorit, cețos, prevestitor de vreme rea. Ploaia nu se întetise, însă de departe răzbăteau primele răbufniri de vânt, contrastînd ciudat cu liniștea de pînă atunci. Tunetele se auzeau deocamdată înfundat, de parcă în depărtare copitele a mii de cai ar fi frămîntat stîncile munților.

Deși distanța era scurtă, ascensiunea se dovedi a fi anevoioasă, datorită faptului că trebuiau să ocolească stîncile prea abrupte și porțiunile cu grohotiș, unde bocancul aluneca negăsind sprijin. Se agățau de tufele ce creșteau printre crăpăturile pietrelor și căutau să calce mai ales pe micile oaze de mușchi, care ofereau mai multă siguranță decît piatra alunecoasă. Paul Coman și geologul Munteanu, alpiniști încercați, o sprijineau tot timpul pe Heana Velescu. Cît despre Costel, se cășara ca o vererifă și ajunse la gura peșterii cu mult înaintea celorlalți.

Ultima porțiune a urcușului a fost cea mai grea. Ploaia se întetise, și excursioniștii erau uzi pînă la piele. Printre pietre începuseră să șiroiască mici izvoare, care se năpusteau cu repeziciune în jos, pe coasta abruptă, pierzîndu-se în pădurea de la poalele muntelui. Tunetele se auzeau din ce în ce mai tare, iar fulgere brăzdau văzduhul întunecat, lumînînd puternic și ireal stîncile, copacii, morii negri și țefele încordate de efort și ude de ploaie ale oamenilor.

Ajunseră la gura grotei cînd ploaia de afară se transformase într-un adevărat potop.

— Credeam că nu mai ajung, făcu geologul scoțîndu-și rucsacul. Asta nu mai e ploaie, e iurtună în toată regula.

Se opriseră lingă intrare, deoarece în peșteră era întuneric beznă. Se făcuse irig, și hainele ude erau ca de gheață.

— Trebuie să ne scoatem hanoracele, hotări studenta, altfel riscăm cite o pneumonie de toată frumusețea.

— Dacă am putea face focul, zise profesorul, rotîndu-și privirea prin peșteră.

— Aici a mai făcut cineva foc, strigă Costel arătînd celorlalți rămășițe de lemne arse și cenușă.

— Probabil că uneori se adăpostesc aici și ciobanii, fu de părere Coman.

Găsră și citeva lemne uscate, iar în curînd focul pîlpîia într-o adîncitură a podelei de stîncă, în apropiere de intrarea peșterii. Afară ploaia crease o perdea lăptoasă prin care nu se vedea nici la doi pași. Întinseră hainele la uscat și se șterseră cu prosoape. Peștera era destul de mică, și fumul înecăcios făcea pe excursioniști să lăcrimeze.

Cum stăteau așa ciufuliți și triști în jurul focului, geologul începu deodată să rîdă :

— Arătăm ca niște pitecantropi. Cu mii de ani în urmă, cumenii peșterilor făceau ce facem noi acum.

Dar risul lui sună fals în atmosfera apăsătoare care domnea. Afară ploaia părea să se întetească. Un fulger sfîșie o clipă semiîntunericul, luminînd straniu pereții peșterii, și un tunet puternic cutremură din măruntaie muntele, făcînd parcă să vibreze stîncile. Cei din peșteră tresăriră speriați și se strinseră mai mult în jurul focului, care era pe cale să se stingă din lipsă de lemne.

„Așa trebuie să fi fost și pe vremea cutremurului din 1802”, se gîndi fără să vrea Coman, apoi își aminti de povestirea profesorului Anton din timpul războiului, cînd obuzele artileriei germane răscoleau stîncile. Unul dintre obuze explodase la intrarea peșterii ; da, chiar a peșterii unde se aflau în clipa aceasta...

Din nou se auzi, asurzitor, bubuitura tunetului, și profesorul simți cum vibrațiile stîncii îi pătrund parcă în creier, provocîndu-i o tensiune nervoasă de nesuportat. Părea că întreg muntele clocotea și avu o senzație ciudată de cădere în gol. Se făcu deodată întuneric. Deschise gura să spună ceva, dar apoi își pierdu cunoștința și nu mai știu nimic.

CAPITOLUL AL CINCILEA

*unde se vede că nu numai cercetătorii
istoriei, dar și geologii sînt nevoiți
uneori să lucreze ca detectivii*

Cînd se trezi, i se păru că au trecut mai multe săptămîni de la acea prăbușire care-l făcuse să-și piardă cunoștința. Ileana Velescu era lingă el și-i punea comprese pe frunte. Îl durea capul. Deși lumina era foarte slabă, nu putea să stea cu ochii deschiși.

— Ne-ai speriat, auzi el glasul studentei. De aproape două ceasuri mă străduiesc să te trezesc.

— Ce s-a întîmplat ? murmură el ducînd mîna la frunte, unde simțea o durere vie.

Studenta nu răspunse.

— Mai plouă afară ? întrebă el apoi.

Din nou tăcere.

— Mai plouă sau a stat ? insistă Coman.

Răspunsul veni încet, aproape șoptit și neașteptat :

— Nu știu.

La început profesorul nu pricepu înțelesul acestor cuvinte. Apoi se ridică în capul oaselor și — strimbându-se din cauza durerii pricinuite de efort — întrebă :

— Nu știi? Cum nu știi? Ce s-a întâmplat?

Își roti privirea și deodată inima i se strînse: nu mai văzu intrarea peșterii cu lumina ei cenușie ce se filtra prin perdeaua lăptoasă a ploii întreruptă de fulgerele orbitoare, nu mai auzi răpăitul picăturilor mari pe stînci și nici tunetul care făcea să vibreze rocile și să trosnească din încheieturi parcă însăși inima muntelui. Era o liniște deplină, ciudată, întreruptă numai de respirația lui zgomotoasă și de cuvintele rare pe care le rosteau și pe care ecoul le multiplica, ducîndu-le undeva departe, în adîncul muntelui de piatră.

— S-au prăbușit stîncile de la intrarea în peșteră, răspunse într-un firziu studenta la întrebarea mută din ochii lui.

Paul Coman lăsă din nou să-i cadă capul pe rucsacul ce-l servea de căpățîl.

— Unde sînt ceilalți? întrebă după o vreme.

— Au plecat să caute altă ieșire. Intrarea peșterii s-a astupat, în schimb pereții din fund s-au despical, creînd un fel de coridor de piatră. Din faptul că aerul se menține respirabil, Mișu a dedus că este posibil să existe o altă ieșire. El se pricepe, e geolog.

Ochii lui căzură asupra unui muc de luminare care ardea lipit de un colț de stîncă.

— Luăm de obicei luminări cu noi, explică studenta. La cabane nu e întotdeauna lumină electrică.

— În rucsacul meu sînt două lămpi cu baterie.

— Știu, răspunse ea șovăind. Una dintre ele a luat-o Mișu ca să-și lumineze drumul. Nu trebuie să fii supărat că am colrobăit prin rucsacul dumitale, dar împrejurările excepționale în care ne aflăm... Am găsit și tîrnăcopul mic. Mișu spunea că ai un echipament de geolog, de parcă ai fi prevăzut că va trebui să explorăm o peșteră.

Paul Coman nu se putu stăpîni să nu admire curajul tinerei, care — cu toată situația desperată în care se aflau — dovedea multă stăpînire de sine. Sau poate nu-și dădea pe deplin seama că erau zidiți de vii, că aveau șanse să-și sfirșească zilele aici, în peștera asta blestemată?

Se ridică încet, sprijinindu-se de peretele stîncos. Dureea ascuțită, pe care o simțise la început, ceda încetul cu încetul.

— Trebuie să încercăm degajarea intrării, spuse.

— Mișu a cercetat în amănunțime pereții. Sînt masivi. Ne-ar trebui, după părerea lui, cîteva luni ca să putem răz-
bate pînă afară. Pentru atîta n-avem hrană și nici apă. ...Sin-
gura soluție este să găsim altă ieșire.

Profesorul izbutise să se ridice și se sprijini de zidul de
stîncă. Se simțea foarte obosit.

Studenta îl susținu.

— Ești singurul care a avut mai mult de suferit, îi
spuse ea. Erai mai aproape de intrare. Noi, ceilalți, ne-am
ales doar cu spaima. Stai și odihnește-te! Trebuie să aștep-
tăm să se întorcă Mișu și Costel din expediția lor.

— Nu, spuse hotărît profesorul. Trebuie să pornim după
ei. Poate le putem fi de folos. În situația în care ne aflăm,
n-avem nici o clipă de pierdut.

Ingrămădiră rucsacurile într-o cavitate a peretelui de
stîncă și porniră. Paul Coman mergea înainte, luminînd dru-
mul cu lampa electrică. Ea început, coridorul era atît de
îngust că nu se puteau strecura decît cu mare greutate și
adesea trebuiau să se aplece ca să nu se lovească de tavanul
scund. După vreo trei sute de pași, galeria începu să se lăr-
gească și curînd ajunseră la marginea unui puț săpat în
stîncă.

Profesorul roti lumina lămpii, făcînd să scîlbească cris-
tatele de spat ale pereților calcaroși și ale tavanului boltit,
care reflectau razele de lumină cu luciri ireale. Gura puțului
avea o lărgime de vreo zece metri. Lumina lămpii nu răzbi
pînă la fund, dar, cercetînd pereții, Paul Coman găsi niște
trepte săpate în piatră.

— Sînt făcute de mîna omului! strigă el, și pereții stîn-
coși ai puțului îi multiplicară vocea, transmițînd-o departe,
într-un ecou prelungit. Din loc în loc sînt bătute scoabe de
fier, îi arată el studentei. Coborîrea nu e prea grea.

— Oare sînt trainice?

— Cred că da. De altfel pe aici au trecut și Mișu cu
băiatul. Dacă i-au ținut pe ei, vor rezista și la noi.

Își agăță lampa de șnurul hanoracului și păsî cu băgare
de seamă pe prima treaptă. Apoi, încet, începu să coboare.
Studenta îl urmă. Puțul se îngusta pe măsură ce se apropiau
de fund. După vreo sută de trepte, scara se termină la un fel
de platformă ca fundul unui cazan și se pomeniră în fața a
două deschizături în stîncă. Printr-una răzbăteau raze slabe
de lumină și zvon de glasuri. Recunoscură fără greutate

vocea groasă a geologului și chiotele lui Costel, ciudat amestecate și întărite de ecou.

Pătrunzînd în încăperea de unde veneau zgomotele, rămaseră pironiți locului în fața feericului spectacol ce-l ofereau pereții stîncoși, podeaua și tavanul boltit, care reflectau prin milioane de cristale lucioase lumina lămpilor, într-un joc de raze și culori, ca niște focuri de artificii. În timp ce geologul ciocănea cu tîrnăcopul de mină pereții, Costel alerga de colo pînă colo, încercînd să desprindă cu un bri-ceag cristalele de cuarț, a căror strălucire îi lua ochii. În fața minunatului spectacol, uităra pentru o clipă situația dificilă în care se aflau.

În sfîrșit Costel îi zări și veni spre ei alergînd. Geologul se apropie și el.

— Îmi pare bine, îi spuse lui Coman, că ți-ai revenit. O să avem nevoie de toate forțele noastre.

Îl luă deoparte, ca Ileana și Costel să nu poată auzi, și-i spuse :

— Am explorat cu atenție pereții peșterii. Sînt peste tot masivi și, după părerea mea, numai o mirune ne poate salva. O minune ca aceea care ne-a îngropat de vii aici. Grozavă idee ai avut cînd ne-ai propus să ne adăpostim în peșteră !...

Profesorul tăcu și plecă ochii în pămînt. Îl durea capul acolo unde se lovise și se simțea vinovat față de ceilalți.

Ileana auzise totul, deoarece ecoul amplifică puternic sunetele.

— Nu ți-e rușine să vorbești astfel ? interveni ea. Nu e nimeni vinovat de ceea ce ni s-a întîmplat. Doar furtuna aceea blestemată.

Geologul nu răspunse. Îl trase pe Paul Coman într-un colț mai depărtat al încăperii și urmă :

— Această peșteră a avut odată comunicație directă cu exteriorul. Pentru mine ca geolog, aceasta e împedecă. Vrei dovezi ? Privește aceste plante uscate.

Îi arătă pe podeaua înnegrită, aproape de îmbucătura cu unul dintre pereții peșterii, un fel de mușchi uscat, asemănător cu bureții de șters creta de pe tablă :

— E așa-zisul mușchi luminos, care crește în peșteri deschise. Iar frunza aceea decolorată provine de la o specie de ferigă pitică, pe care botaniștii și speleologii o numesc *asplenium trichomanes*. Îți trebuie și alte dovezi ? Ți le poate da Costel.

Îl chemă pe băiat :

— Arată cu ce ți-ai îmbogățit colecția.

Costel abia aştepta să arate descoperirile sale cele mai proaspete. Desfăcu cutia în care ţinea broaştele uscate şi insectele şi scoase mindru un schelet de reptilă, lung de vreo douăzeci şi cinci de centimetri.

— E un *proteus anguinus*, așa-zisa șopîrlă de peșteră, zise geologul. Să nu crezi că e o specie dispărută. Ba, dimpotrivă, în formațiile geologice vechi nici nu s-au găsit urme. În schimb, astăzi e destul de frecventă în peșterile de la noi din Carintia și din Dalmația. E de culoare gălbuie-cenușie, trăiește numai la întuneric și are ochii acoperiți cu o pielețică.

— Nu crezi că șopîrlele acestea s-ar fi putut strecura pe sus, pe unde am intrat și noi ?

Geologul îl privi ironic.

— Imposibil. Pereții puțului sînt prea abrupti. De altfel coridorul prin care am trecut s-a format abia acum. Asta se recunoaște după structura cristalelor. În schimb puțul și grotă în care ne aflăm sînt foarte vechi.

— În ce măsură ne pot folosi toate acestea ? Acum cel mai important lucru pentru noi este să putem ieși de aici.

— Să rezumăm deci concluziile noastre. În primul rînd, știm că ne aflăm într-o peșteră de formație calcaroasă predominantă. Culoarele galben-brune ale unor straturi arată prezența minereurilor de fier, iar cele cenușii-negre, slabe întrepătrunderi de cărbune, în special grafit. Cristalele lucioase provin de la cuarț și de la diferite silicate ; de asemenea am notat prezența unor straturi de spat calcaros dispus în lamele. În al doilea rînd știm că peștera în care ne aflăm a avut o comunicație directă cu exteriorul. Dovadă : mușchiul, frunza de ferigă și scheletul de *proteus anguinus*. Această comunicație nu mai există însă de mulți ani, deoarece mușchiul, deși foarte rezistent, este complet uscat, iar din pielea solzoasă a șopîrlei noastre n-a mai rămas nici urmă.

— Cînd crezi că a fost astupată peștera ?

Cu vîrfurile bocancului, geologul răscolî, gînditor, mușchiul uscat de la picioarele lor :

— Știu eu ?! Poate cu cincizeci de ani în urmă, poate cu o sută de ani... sau mai mult.

— Eu cred că sînt mai mult de o sută cincizeci de ani.

— De unde știi ?

— Pînă în 1802 exista aici în regiune o grotă adîncă, neexplorată, căreia localnicii îi spuneau Peștera Novacului. Un cutremur părea că i-a prăbușit pereții. Dar, după cum se vede, n-a făcut decît să-i astupe intrarea. Cred că ne aflăm în vechea peșteră.

— Bine, dar grotă în care ne-am adăpostit ?

— A apărut mult mai târziu, în timpul primului război mondial. Fiind situată cam în același loc cu prima, cu cea dispărută, ciobanii din partea locului i-au zis tot Peștera Novacului. De altfel au avut dreptate ; după cum vezi, cele două peșteri sînt legate între ele.

— Este un fenomen obișnuit. În Suabia, în Dordogne și în Pirinei se cunosc numeroase grote legate subteran. Unele dintre ele au ieșiri care corespund zeci de kilometri mai departe. Dar să revenim la concluziile noastre. Spuneam deci că peștera a avut o comunicație directă cu exteriorul. Prezența ferigei de tipul *asplenium trichomanes* și a lui *proteus anguinus* ne duce însă și la o a treia concluzie : că în peștera noastră a existat apă. Poate că nu curgea pe-aici nici un riu subteran și nici măcar un izvor, dar umezeală era. Feriga nu poate trăi fără umezeală, iar șopîrla de peșteră se hrănește cu mici plante care cresc pe sol umed. Or, după cum te poți convinge, peștera noastră este actualmente complet uscată. Iată deci încă o dovadă că în trecut ea n-avea aceeași înfățișare ; surparea ce a intervenit n-a astupat numai ieșirea, ci și sursa de umezeală. De aci putem deduce că drumul spre ieșire trebuie căutat prin acel perete unde eventual există urme de umiditate. Îmi urmărești raționamentul ?

— Da. Ceea ce spui e foarte logic. Văd că nu numai cercetătorii istoriei, dar și geologii lucrează uneori ca detectivii.

Mișu Munteanu dădu din cap aprobator, apoi continuă :

— Și-acum, a patra concluzie : peștera noastră a fost locuită de oameni ! Mărturie pentru aceasta stau treptele din puțul de acces, trepte săpate în piatră de mîna omului. Am spus dinadins „locuită” și nu „vizitată” de oameni, fiindcă numai cel care în mod obișnuit folosește peștera poate desfășura o asemenea muncă uriașă cum este cioplirea cîtorva zeci de trepte în piatră. Este aici o muncă de cinci-șase luni sau chiar mai mult, pereții puțului fiind dintr-o rocă destul de dură. Întrebarea care se pune acum este : ce fel de oameni au locuit aici ? Nu e vorba, desigur, de oameni primitivi de acum o sută de mii de ani, de „oameni ai cavernelor”, cum li se spune. Scoabele de fier bătute în marginea scării de piatră arată că treptele sînt cioplite de un om modern, care avea la dispoziție unelte adecvate unei asemenea munci.

— Un om modern ?! făcu Paul Coman pușin descumpănit. Celălalt rîse :

— Noi, geologii, numim „moderni” oamenii care au trăit

în ultimele cîteva mii de ani. După cum ziceam, deci, peștera a fost locuită de un om modern. Cine a fost el, cînd a trăit și de ce locuia în peșteră, n-o să aflăm, probabil, niciodată.

— Cred că la aceste întrebări pot răspunde eu, zise calm profesorul. Omul nostru se numea Eftimie; a trăit în jurul anilor 1800 — probabil pînă la cutremurul din 1802 — și se ascundea în peșteră fiindcă îl căutau puterile stăpînirii. Era unul dintre cei mai temuți haiduci ai vremii.

Geologul zîmbi cam amar:

— Iată-ne, prin urmare, destul de avansați. Numai că nu văd în ce măsură foarte acestea ne pot ajuta să ieșim de aici.

— Ai cercetat pereții?

— I-am cercetat deocamdată pe cei ai încăperii în care ne aflăm. I-am cercetat centimetrul cu centimetrul. Totul masiv. Nici o urmă de umezeală. N-am putut stabili măcar unde a fost ieșirea, unde s-a produs surparea, și acest lucru mi se pare ciudat. Încăperea în care ne aflăm pare să fie de multe mii de ani neschimbată.

— Un singur lucru nu înțeleg, făcu profesorul gînditor. Unde este cadavrul haiducului? Din informațiile pe care le am, a murit în 1802, zidit de viu, în această peșteră.

— Așa cum sîntem pe cale să murim și noi, se întunecă la față geologul... Pe tine te interesează cadavrul haiducului sau mijlocul de a ieși de aici? Poate vrei să găsești și arhiva lui Petru Cercel?

— De ce nu? șopti profesorul ca pentru sine.

— Da, de ce nu? se auzi vocea Ileanei Velescu, care se apropiase fără ca ceilalți doi, cufundați în discuție, să observe. De ce nu? repetă ea. Poate căutînd bogățiile domnitorului să găsim calea de a ieși de aici. Cînd am ajuns la fundul puțului am văzut că se deschideau de acolo două încăperi. Pe asta am explorat-o, ce-ar fi s-o cercetăm și pe cealaltă?

— Are dreptate, sări geologul. Am întirziat destul de mult aici...

— În nici un caz, îl întrerupse studenta, n-o să găsim o ieșire trîncănind ceasuri întregi. În privința asta, Costel e mult mai activ decît voi. Nu stă o clipă locului, umblă peste tot, caută cu înfrigurare.

Se opri o clipă, zîbind:

— E convins că o să găsească o comoară.

Pe urmă își roti ochii prin peșteră:

— Dar unde o fi? Văd că a dispărut. Băiatul ăsta...

În clipa aceea răsună un țipăt sfișietor, pe care ecoul îl răspîndi lugubru în toate ungherele. Profesorul crezu că-i îngheață singele în vine, și studenta trebui să se sprijine de perete, simțind că i se taie picioarele.

În deschizătura care dădea spre fundul puțului apăru Costel, alb ca varul. Întinse mina și, cu dinții clănțanind de un tremur nervos, izbuti să articuleze:

— Dincolo... un om...

CAPITOLUL AL ȘASELEA

unde profesorul Anton pornește la drum, iar Mihai Munteanu se dovedește a nu fi acela pe care-l cunoșteam

Profesorul Iosif Anton se plimba nervos pe veranda casei din dealul Rucărului. Afară ploaia nu mai contenea. Își scoase pipa și începu să îndese tutunul. Apoi rămase cu ea în mână, uitînd s-o aprindă. Privea prin geamul pe care curgea șiroaie apa murmurînd:

— Ce vreme afurisită... bietul băiat... l-o fi udat pînă la piele...

Spre prînz, ploaia se potoli puțin, și cerul începu să se lumineze. Pe la ceasurile două veni și moș Petrache, care din cauza ploii trebuise să amîne cositul.

— Potop ca ăsta, îi spuse profesorului, n-am pomenit încă. Înspre Dîmbovicioara a trăsniț un brad. L-a doborît ca pe-un arac putred. O să vie apele mari.

Profesorul își reluă plimbarea mormăind necontentit. După o vreme se duse în magazie, unde moș Petrache își ascuțea coasa.

— La Cerdacul Stanciului, întrebă, există locuri de adăpost? Dacă te prinde ploaia, vreau să zic, ai unde te adăposti?

Bătrînul se gîndi o clipă:

— Este. La stîna din vale. Drum de vreo jumătate de ceas. Mai e, pe urmă, și Peștera Novacului.

Savantul se liniști. Pe urmă întrebă iar:

— Spune, moș Petrache, pe musafirul nostru de-acum două zile nu l-ai întîlnit cumva azi dimineață?

— Cum nu. Era cu încă doi și cu un băiat de vreo zece ani. Urcau pe la Valea lui Ivan, pe poteca ce duce spre Plaiul Foli. I-am văzut de departe. Mi s-a părut că era și o fată printre ei.

— Crezi că au avut vreme să ajungă la stîna pînă n-a început ploaia ?

Moș Petrache își scoase pălăria și se scărpină în creștet.

— De! Ce să zic?... Erau tineri și mergeau voinicește. Eu cred că au ajuns.

Ieșiră din șopron atrași de lătrăturile lui Ursu. Pe șosea treceau, spre Rucăr, doi ciobani mîinînd niște oi.

Moș Petrache potoli cîinele și se duse spre poartă să stea de vorbă cu oamenii. După cîteva minute se întoarse :

— Nu s-a adăpostit nimeni la stîna. Ciobanii spun că a trăsmit mai mulți copaci în pădurea de la Cerdacul Stanciului și că s-a astupat intrarea peșterii...

Savantul tresări. Nespus de agitat, îl apucă pe bătrîn de haină și-l scutură :

— Îți dai seama ce spui ? Dacă erau în peșteră... dacă s-au adăpostit acolo...

În următoarea jumătate de oră, savantul fu pradă unei stări de surescitare continuă. Se plimba agitat prin verandă și-l chinuia pe moș Petrache cu întrebări :

— Cum s-a astupat intrarea?... N-au încercat ciobanii să înlătore stîncile prăbușite?... De ce n-ai cerut lămuriri mai ample?... Dacă sînt îngropați de vii?... Poate au murit... Bătrînul nu răspundea. Privea tăcut și mohorit în pămînt.

Într-un tîrziu, savantul se opri în fața lui moș Petrache :

— Eu sînt vinovat. Eu l-am trimis acolo. Trebuie să facem ceva. Nesiguranța asta mă omoară.

Intră în odaie, își puse bocancii și o manta de ploaie, apoi ieși din nou pe verandă :

— Spune, moș Petrache, un bătrîn ca mine, cît face pînă la stîna de la Cerdacul Stanciului ? Ajung pînă deseară ?

Fără să spună vreo vorbă, bătrînul se ridică de pe scaunul lui scund, își luă ciomagul și porni înainte. În urma celor doi, Ursu alerga lătrînd vesel la perspectiva plimbării care-l aștepta.

Ajunseră pe Drumul Grănicerilor după-amiază tîrziu. Drumul fuseze destul de greu, mai ales că ploaia muiase pămîntul, prefăcînd unele porțiuni în mocirle, unde bocancul se înfunda pînă la gleznă.

Cu eforturi — pentru vîrsta lor de-a dreptul uimitoare —

se cățărara pe stîncile unde fusese peștera, dar nu mai găsiră nici urmă de intrare. Stîncile prăbușite astupaseră totul.

— Dacă n-aș fi trecut de sute de ori pe drumul ăsta, făcu moș Petrache, aș fi jurat că n-a fost niciodată peșteră pe-aici.

Savantul se lăsă să cadă pe un pietroi și-și luă capul în mîini. În jurul său simțea stîncile reci și dușmănoase...

Innoptară la stîna. Unul dintre băieții care fuseseră cu oile pe pajiștea de lîngă Cerdacul Stanciului povesti că zărise grupul de excursioniști pornind pe Drumul Grănicerilor. Nimeni nu-l zărise însă mai departe, deși unii dintre ciobani fuseseră cu oile pînă aproape de Plaiul Foi.

Profesorul Anton petrecu o noapte foarte agitată. În zori, cu mult înainte de răsăritul soarelui, porni cu moș Petrache spre cariera de piatră de lîngă Dimbovicioara. Pe la orele nouă dimineața năvăli în baraca unde se afla inginerul care conducea șantierul și spuse, fără nici un fel de introducere :

— Am nevoie de toți oamenii de care dispuneți și de cartușe cu explozibil.

Savantul era neras, plin de noroi și cu hainele rupte de stîncile colțuroase. Își pierduse bascul, și părul vilvoi era năclăit de nădușeală.

Inginerul rîse batjocoritor :

— Serios !? De toți oamenii... și de explozibil ?...

Profesorul bătu cu pumnul în masă :

— Fiecare clipă e prețioasă. E vorba de viața unor oameni.

Inginerul deveni deodată serios. Îi arătă un scaun :

— Luați loc. Cine sînteți și despre ce e vorba ?

*
* * *

Studenta a fost prima care și-a revenit de pe urma spai-meii provocate de strigătul bătutului, căruia ecoul peșterii îi dăduse proporții, făcîndu-l să răsune sinistru. Se repezi la Costel și-l luă în brațe strîngîndu-l la piept. Băiatul cuprînsese gîtul sorei sale și izbucni într-un plîns nervos, dar ușurător.

Între timp, Paul Coman, care smulsese lanterna din mîna geologului, se repezi afară și din doi pași fu în pragul celeilalte intrări, pe lîngă care trecuseră cînd au străbătut fundul puțului. În fața lui se deschise o încăpere asemănătoare primei, cu pereți stîncoși, ale căror cristale răsfrîngeau lumina. Făcu precaut cîțiva pași înăuntru, luminînd treptat de-a lun-

gul pereților și podeaua stincoasă acoperită cu pământ zgrunțuros.

După câteva clipe veni și Mișu Munteanu, care lăsase a doua lanternă studentei și ținea în mână micul tîrnăcop. Înaintară amîndoi cu prudență. Peștera avea mai multe cavități ca niște nișe săpate în zidul de stîncă, pe care le luminau pe măsură ce ajungeau în dreptul lor. La un moment dat, Coman simți cum mina geologului se încleștează pe brațul său și fu cîț pe ce să scape lampa din mînă. În fața lor într-una dintre cavitățile peretelui de stîncă, zăcea cadavrul unui om. În mijlocul obrazului descărnat acoperit cu o piele neagră, se căsca gura într-un rînjit oribil. Din minciile sumanului atîrnau mîinile scheletice, crispate de ultimul spasm al morții. Pielea opincilor legate cu nojițe deasupra îțarilor de dimie se chircise și crăpase, lăsînd să se vadă unghiile negre.

— E haiducul Eftimie, zise profesorul încet, îndreptînd lumina spre podea ca să scape de oribilul spectacol.

— În orice caz, ăsta nu ne mai poate face nici un rău, rîse geologul.

Rîsul lui suna însă fals, silit.

— Da. E mort de peste o sută cincizeci de ani. Cadavrul s-a păstrat uimitor de bine.

— Lipsa de umezeală... și lipsa de bacterii...

— Ileana nu trebuie să-l vadă.

Tăcură o clipă. După aceea, profesorul zise gînditor :

— Cine l-o fi omorît ? Sau poate că s-a sinucis... Probabil că niciodată nu vom putea lămuri drama care s-a consumat aici, în inima muntelui, acum un veac și jumătate !

— Mi-e teamă că tot aici se va consuma curînd o altă dramă, ai cărei eroi vom fi — din păcate — noi.

Coman nu răspunse. Simțea aproape în fiecare frază pe care l-o adresa geologul un fel de ostilitate, un reproș pentru faptul că el fusese acela care propusese să se adăpostească în peșteră. Era limpede că Munteanu îl socotea răspunzător pentru nenorocirea ce li se întîmplase.

După un timp, geologul rupse tăcerea :

— Să cercetăm mai departe. Cine știe ce surprize ne mai rezervă blestemata asta de peșteră.

Înaintau încet, luminînd fiecare ungher al grotei. Într-o altă nișă găsiră două pistoale ruginite, un hanger cu miner de os, a cărui lamă de oțel lucea ca nouă, un brîu ferecat, un cean cu pirostrie și alte câteva obiecte pe jumătate îngro-

pate în pământul zgrunțuros care acoperea pardoseala pietroasă.

— E mica avere a haiducului, zise geologul.

— La vremea lor, pistoalele astea au băgat groaza în ciocoli și în oamenii stăpînirii. Poterele a patru vovevozi nu l-au putut prinde pe Eftimie haiducul.

— În schimb l-a doborît peștera ; și o să ne doboare și pe noi.

Nici de data aceasta, Coman nu răspunse. Porniră mai departe. Ocoliseră aproape întreaga peșteră, fără să mai găsească nimic de seamă. Ultima nișă, cea de lângă deschizătura ce dădea spre fundul puțului, era mai mare ca celelalte, formînd ea însăși o mică peșteră. În fund zăriră patru cruci cioplite rudimentar în piatră și înfipte în pământul nisipos. Nu aveau nici o inscripție.

— Parcă ar fi un cimitir, zise Coman.

Lumina lămpii căzu apoi pe cîteva lăzi mari, ferecate în cercuri metalice, țintuite în nituri și acoperite cu un strat gros de praf calcaros. Una dintre lăzi era pe jumătate îngropată sub zidul de stîncă al peretelui. Cei doi se apropiară, și geologul încercă să deschidă unul dintre cutii, al cărui lacăt era de altfel spart. Ajutîndu-se de micul țîrnăcop, pe care nu-l lăsase o clipă din mînă, reuși în cele din urmă, și capacul masiv se ridică încet, scîrțîind lugubru din balama-lele ruginite.

Coman îndreptă lumina spre interiorul cutii, și, în fața strălucirii care-i întîmpină, cei doi se dădură instintiv înapoi. În razele lămpii de buzunar, sute de obiecte din aur și argint, bătute în pietre prețioase, îngrămădite în cutii, străluceau puternic în mii de nuanțe, reflectîndu-și apele pe pereții peșterii.

Cu mîna înfrigurată, geologul începu să scoată una cîte una bijuteriile, așezîndu-le pe jos, de-a valma. Paul Coman, cu ochii strălucitori, vorbea parcă pentru el însuși :

— Inel de sigiliu cu stema valahă... spadă cu mînerul înfășurat în sirmă de aur... brîu ferecat cu rubine... paloș de Genova... cădelniță de argint cu topaze și ametiste... paftale de aur pentru centură... hlamidă domnească de mătase purpurie, brodată cu fir și mărgăritare... icoană bizantină cu rama aurită... pahar de împărtășanie încrustat cu safire... cercei cu mărgăritare...

Erau atît de cufundați, încît nici nu observară că în spatele lor apăruse Ileana Velescu ținîndu-l pe Costel de mînă. În jurul cutii se îngrămădeau obiectele cele mai

diferite, umplind de strălucire întreaga încăpere : inele, cruci bătute în pietre prețioase, ace de cap, talere filigranate, panaghia-re¹, paftale încrustate, săbii ungurești și stilete venețiene, brățări, ripide² și chivoturi³ aurite.

— Dacă nu mă înșel, se auzi limpede vocea studentei, am dat într-adevăr peste comorile lui Petru Cercel.

— Da, zise Paul Coman cu entuziasm. Ți dai seama ce material prețios pentru studiile istoricilor noștri? Ți dai seama cum se vor îmbogăți muzeele noastre?

Îi dădu Ileanei și a doua lampă și se repezi înfrigurat să deschidă un alt cuțar. După eforturi destul de serioase reuși :

— Privește ! strigă și începu să scoată tot felul de mă-tășuri și postavuri. Privește.... Catifele de Ypres și de Louvain, stofă de Flandra — așa-zisul „postav frîncesc” —, postav de Budă și de Liov, pînză nemțească și litvană... sînt cinci sute de ani de cînd au fost fabricate, au făcut mii de kilometri în chervane, au scăpat de jaful tilharilor și au plătit nenumărate vămi ca să ajungă aici... și stau de aproape cinci veacuri îngropate într-o peșteră. Privește aceste mătășuri orientale, aceste camhe, tebenci și hazdee. Ce bine sînt conservate ! Iată și catifele de Colonia și de Boemia și căptușeli de bogasii, oloviov de purpură, cafterii și camloturi⁴. Pieile acestea rusești de astrahan parcă ar fi proaspăt tăbăcite. Niciodată nu am văzut odăjdii preoțești atît de minunat lucrate în mătase și fir, asemenea dvere de adamască⁵, epitrahile⁶ cu chipuri de sfinți și rucavițe⁷ cu scene religioase brodate în argint... Acest epita-f înfățișînd „punerea în mormînt” este o piesă unică, fără îndoială opera unui meșter moscovit, reprezentant autentic și caracteristic al artei bisericesti ruse din veacul al XVI-lea...

— Pe lîngă bijuteriile din prima ladă, făcu geologul, astea nu fac două parale.

¹ Talere de argint sau de aur, pe care se pun iconițe. Panaghia-rele împodobite cu creștături artistice erau purtate de ierarhi pe piept.

² Obiecte folosite în altar pentru apărarea de muște a sfințelor daruri. Ripidele se scoteau de asemenea la procesiunile religioase.

³ Mici cutii așezate pe masa din altar și servind pentru păstrarea cuminecatūrii.

⁴ Stofe groase, orientale, din păr de cămilă. Mai tirziu, ele se fabricau din păr de capră sau din lînă.

⁵ Dverele erau ușile iconostasului. Ele se înlocuiau adesea prin perdele din stofă grea, scumpă, de mătase țesută cu flori, numită adamască deoarece altădată se fabrica la Damasc.

^{6,7} Odăjdii preoțești.

— Te înșeli amarnic. E adevărat că pentru noi au numai valoare istorică. Dar știi ce însemna cu cinci sute de ani în urmă o bucată de catifea flamandă sau un pumnal florentin ? O avere. Erau tot atât de prețioase ca bijuteriile. Bucata asta de mătase de India valora, pe vremea aceea, greutatea ei în aur.

— Totuși prefer bijuteriile. Pentru noi, oamenii secolului al XX-lea, au o valoare mai concretă.

Mișu Munteanu se așezase pe marginea cufărului și ținea în mână o coroană în cinci vîrfuri, înlobată cu pietre prețioase. O răsucea în toate felurile, examinînd-o cu atenție ; din cînd în cînd — spre a da metalului toată strălucirea sa — sufla și ștergea cu mîneca hanoracului pulberea fină ce se depusese în adînciturile filigranului de aur.

— De-am putea ieși de aici ! murmura el.

Între timp, profesorul deschisese ultima ladă, mai mică decît primele două. La vederea conținutului, starea de surescitare în care se afla crescuse :

— În sfîrșit ! exclamă el. Iată și adevărata comoară pe care o căutam... comoara păstrată de Berthier.

Își scoase hanoracul și-l întinse pe jos ca să nu se murdărească hîrțile, apoi, după ce dădu deoparte cîteva hrisoave și pergamente cu pecetii, scoase mai multe manuscrise și tipărituri. Sufla praful de pe ele și le ștergea cu batista, îndreptînd cîte un colț care se îndoise. Studenta, ținînd lampa electrică, urmărea cu interes deosebit toate gesturile sale.

— Cele mai multe în slavonește, explică profesorul, dar iată și cîteva scrisori redactate în limba latină și unele manuscrise grecești.

Le rînduia pe hanorac după natura lor : într-o parte documentele și scrisorile, în cealaltă parte tipăriturile și manuscrisele legate.

Costel se apropiase și el. Părea să fi uitat cu totul spaima ce-o trăsese cînd dăduse peste cadavrul haiducului. Băiatul nu înțelegea boabă din ce scria pe hîrțile acelea, dar îl interesau pecetile mari de ceară cu stema valahă și inițialele înflorate în culori ale unora dintre manuscrisele slavonești.

Pe fundul cufărului, învelit într-o pînză, se afla un manuscris mai voluminos, cu copertele îmbrăcate în argint filigranat.

— Jurnalul lui Berthier ! strigă profesorul citind însemnarea de pe prima pagină. Iată, înaintea numelui, titlul în grecește : LOGODÊTES, adică logofăt, iar dedesubt, în lati-

nește, „summus cancellarius et secretarius”. De altfel întregul jurnal e scris în limba latină.

— De ce ? întrebă Costel. Secretarul lui Cercel era doar francez...

— Pe vremea aceea, latina era limba oamenilor culti din apusul Europei. Berthier era un om învățat...

Coman răsfoi jurnalul, dar scrisul mărunț abia se mai putea descifra la lumina slabă a lămpii.

— Bateria e pe terminate, zise studenta.

— Nici a mea n-o să mai țină mult, făcu geologul. Cite ai adus cu tine ? se adresă el profesorului.

— Șase în total. Mai avem patru. Dar trebuie să urcăm din nou puțul ca să le luăm. Sint în rucsac.

— Mai sint acolo și câteva lumînări.

Hotărîră ca Paul Coman, împreună cu Costel, să urce pentru a aduce din rucsacuri bateriile, lumînările, alimentele și bidoanele cu apă.

În prag profesorul se întoarse către ceilalți :

— Trebuie să drănuim cu multă zgîrcenie mîncarea și apa, ca să ne ajungă cît mai mult. Cei de afară o să observe dispariția noastră și faptul că intrarea în peșteră s-a surpat.

— Nimeni nu știe că ne-am adăpostit aici, interveni geologul. Pînă să-i vină cuiva ideea, o să fim de mult pe lumea cealaltă, alături de domnul Berthier și de haifucul tău...

— Cineva știe totuși că intenționam să vizitez peștera, zise profesorul scurt, apoi se întoarse și ieși, urmat de Costel.

Un sfert de oră mai tîrziu, cînd se înfăuriseră, auziră voci agitate în grotă cuferelelor. La vederea scenei ce se desfășura aici, în lumina tot mai slabă a lămpii, se opriră șovăind în prag.

— Cum de nu înțelegi ? ! striga geologul. Dacă scăpăm de aici, vom fi bogați. M-auzi ? Bogați ca nimeni altul în țara asta. Uite, numai coroana asta valorează o avere... Dacă-i scoatem pietrele prețioase și-i topim aurul, nici dracul n-ar mai recunoaște ce a fost...

Studenta își astupă urechile cu amîndouă mîinile :

— E îngrozitor ce spui... Îngrozitor !

Geologul se lăsă în genunchi și începu să scoțoască prin grămada de bijuterii :

— Perlele astea... și brățara... o avere, o avere imensă. Ne vom cumpăra o mașină de ultimul tip, o să ne construim o vilă pe malul lacului Herăstrău... tu ai să fii nevasta mea, ai să ai rochii multe... blănuri scumpe... O să-mi dau demisia

și tu ai să te retragi de la facultate; zi și noapte o să che-
fuim...

— Taci! strigă studenta. Strinse pumnii și se uită la el furioasă. Ai fi în stare să furi aceste obiecte, să strici toate minunățiile astea, pentru care un om de știință, un adevărat om de știință, ar da și zece ani din viața lui ca să le poată studia?...

— Ești tânără și naivă. Nu știi ce vorbești. Ești o exaltată. Te-a amețit Coman cu aiurelile lui. Eu sînt un om sănătos, un om cu picioarele pe pămînt. Nu-mi pasă de Petru Cercel, de Berthier, de nici unul din caraghioșii care au trăit în secolul al XVI-lea sau în oricare alt secol... eu sînt omul secolului al XX-lea, al vremurilor noastre și-mi fac viața așa cum înțeleg eu. Iar tu, logodnica mea...

— Nu sînt logodnica ta! țipă studenta în culmea furiei. Sînt clipe în viață cînd înveți să cunoști bine un om, să-l vezi așa cum e în realitate. Abia astăzi te-am cunoscut...

Mișu Munteanu izbucni în rîs:

— Capricii de femeie! O să-ți treacă... Să vezi numai ce mașină o să-ți cumpăr...

Coman, care pînă atunci rămăsese pironit în prag, își reveni și socoti că scena durase destul. Îndreptă lumina lămpii spre cei doi și spuse calm:

— Am adus lumînările și alimentele.

— Asculți la ușă? se înfurie geologul. Ceea ce este între mine și Ileana ne privește numai pe noi.

Profesorul nu răspunse. Începu să desfacă singurul ruc-sac pe care-l adusese cu sine și unde pusese toate obiectele după care plecase.

— Ne spionezi... nu se lăsă celălalt. Îți place să te amesteci unde nu-ți fierbe oala...

— Vom aprinde deocamdată numai cîte o luminare, spuse liniștit Coman, ca să economisim bateriile electrice. După socoteala mea, avem lumină pentru treizeci sau patruzeci de ore.

— Iar după aceea, rîse spart geologul, o s-o luăm pe urmele lui Berthier. O să crăpăm ca niște șobolani prinși în cursă.

Paul Coman se întoarse brusc spre el și-l apucă de reverele hainei, scuturîndu-l:

— Nu știi dacă o să scăpăm de aici sau nu. Dar un lucru să știi, domnule Munteanu: cît voi trăi eu, n-ai să te atingi de vreunul dintre obiectele aflate în cuferele acestea. Dacă vom fi salvați, tot ce se află aici, de la coroana asta

masivă și pînă la ultimul petic de hîrtie, va fi predat Institutului de arheologie.

— Institutului de arheologie..., îl maimuțări celălalt. Institutului de arheologie... ca să-ți dea un premiu de cîteva mii de lei! ? Nu te credeam atît de prost...

Profesorul îi dădu drumul dezgustat. Aprinse o lumînare, pe care o fixă pe un colț de stîncă și se cufundă în lectura manuscriselor și tipăriturilor găsite în cufărul cel mic. Cîteva minute după aceea, studenta și Costel veniră lîngă el, lăsîndu-l pe geolog singur în celălalt colț al peșterii.

CAPITOLUL AL ȘAPTELEA

*unde se arată ce conținea jurnalul lui
Berthier, iar profesorul Anton ține o
conferință*

Multă vreme în peșteră domni tăcere deplină. Lumina tremurătoare a lumînării arunca umbre mișcătoare pe pereți și dădea un aspect fantomatic feșelor trase de oboseală.

— Afară o fi soare ? întrebă încet Costel.

Profesorul ridică privirea spre băiat, apoi îl mîngîie pe păr :

— Nu poate fi soare, zise după ce-și privi ceasul. E trecut de miezul nopții.

Erau obosiți, dar nici unuia nu-i venea să se culce. După o vreme mîncară cîte un biscuit și băură o înghițitură de apă. Apoi se apucară să întocmească un inventar bibliografic al hîrtilor găsite. Cîteva ore se auzi numai vocea monotonă a lui Coman, întreruptă cînd și cînd de scîrșitul creionului cu care studenta nota titlurile :

— „Pravilă cuprinzînd manualul Proheiron al împăratului bizantin Vasile Macedoneanul — manuscris anonim — slavonă — fără dată”... „Psaltirea — tipăritură — autor diaconul Coresi — romînește cu caractere slavone — dataată Brașov 7078 (1570)”... „Alixăndria sau povestea mînunată a viteazului împărat Machedon — manuscris anonim — romînește cu caractere slavone — dataată 7077 (1569)”... „Hrisov cu peceti prin care Petru Vodă dăruiește mănăstirii Hilandar de la muntele Athos un sat și două sălașe de țigani — grecește — datat 7093 (1585)”...

Costel lua fiecare hirtie pe care profesorul o descifra, rinduind-o în cușorul cel mic. După ce terminară, întrebă :

— De ce trebuie scriși câte doi ani la hirtilele astea ?

— Ceii vechi, îl lămurî Coman, socoteau anii „de la facerea lumii”, pe care, cu totul greșit, desigur, o credeau la 5508 înainte de era noastră. Mai târziu a fost adoptat calendarul așa-zis gregorian ; numărătoarea începu cu cel de-al 30-lea an al domniei lui Cezar. În ce an te-ai născut tu ?

— În 1948.

— Deci, după stilul vechi, te-ai născut în anul 7456. Calendarul modificat a fost introdus în 1582, cu un an deci înainte de suirea pe tron a lui Petru Cercel. La noi a fost introdus mult mai târziu, după primul război mondial.

Costel se mai gîndi puțin, apoi întrebă din nou :

— Cum a putut dărui voevodul sălașe de țigani ? Se pot dărui obiecte sau vite, dar nu oameni.

Coman se uită, zîmbind, la Ileana Velescu. Aceasta zîmbi și ea :

— Răspunde-i, tovarășe profesor. Pe mine, drept să-ți spun, întrebările lui mă pun adesea în mare încurcătură.

Profesorul își alese cu grijă cuvintele :

— A fost o vreme cînd oamenii se vindeau și se cumpărau sau se dăruiau, pur și simplu, ca vitele sau ca obiectele neînsuflețite. Pentru tine, un pionier care trăiește în zilele noastre și în țara noastră, aceasta pare ciudat, de necrezut chiar. Și totuși așa era pe vremea lui Petru Cercel. Țiganii erau robi, erau sclavii pămîntului. Boierul moștenea, cumpăra sau vindea o moșie cu păduri, clădiri, vite, stupi, iazuri și cu două-trei sate cuprinzînd un număr de sălașe de țigani. Ni s-au păstrat, de pildă, numeroase acte dotale unde figurează, în însiruirea bunurilor cu care unii boieri își înzestrau cîte o fată de măritat, numărul robilor legați de pămînt. În Moldova, pe lîngă țigani, erau robi și tătarii care fuseseră prinși în războaie și trăiau în sălașe ca și țiganii.

— Bine, dar ce nevoie avea o mănăstire de robi ? Treaba călugărilor era doar să se roage.

— Numai în teorie. În practică se întîmpla cu totul altfel. În vremea aceea, biserica era un mare feudal, care stăpînea întinse domenii, folosind munca țăranilor dependenți și a robilor. Marele domeniu al mănăstirii, format în special din dani domnești și boierești, se ocupa cu agricultura, creșterea vitelor, pescuitul, albinăritul, cultivarea viilor. Dintr-un catastih al mănăstirii Galata, întocmit cam prin vremea domniei lui Petru Cercel, rezultă că domeniul acesteia cuprindea

1958
1570
= 388
7078
388
7466
5508
1958
7466

16 safe, 20 de mori, 486 de stupi, 100 de țigani și 1.473 de vite. Multe mănăstiri erau nespuse de bogate, iar călugării nu disprețuiau deloc bunurile materiale — cum te simți îndemnat să crezi —, ci își apărau cu multă îndârjire și abilitate domeniile.

— Cred că la aceasta trebuie să adăugăm, zise studenta, faptul că numeroase mănăstiri din țările românești erau închinatăe altora din Orient, în special mănăstirilor Hilandar și Zografu de la muntele Athos și celor din Ierusalim. Călugării greci trimiteau veniturile mănăstirilor peste hotare, contribuind astfel la sărăcirea țării. În 1863, când domnitorul Alexandru Ioan Cuza a secularizat averile mănăstirești, acestea cuprindeau mai mult de un sfert din suprafața țării.

Băiatul mai puse câteva întrebări. Profesorul îi răspundea cu răbdare și seriozitate, așa cum se vorbește cu un om în toată firea.

Într-un tirziu, Costel ațipi. Orele treceau încet. Pe la prânz, profesorul urcă puțul și aduse o pătură. Studenta nu dormise deloc.

— Când am fost sus, zise încet Coman, am auzit niște zgomote infundate. Mi-am amintit de o vizită pe care am făcut-o într-o mină de cărbuni: ciocanele de abataj făceau un zgomot asemănător.

În ochii fetei se ivi o rază:

— Crezi... crezi că... ar fi minunat!

— Nu sînt sigur. De aceea am ezitat să-ți spun. Nu trebuie încă să ne facem iluzii. După socoteala mea, e prea devreme ca aceia de afară să fi întreprins ceva.

Tăcură cîtva timp. Aerul din nișa în care se aflau se îngroșase parcă, și studenta avea uneori o senzație de sufocare. Dar nu se plinse. Din cînd în cînd, se scula și mergea pînă la deschizătura care dădea înspre peștera mare. Coman înțelese, dar nu spuse nimic. După o vreme remarcă, aparent fără legătură:

— Sus, aerul e mult mai dens. Fapt e că ne-am înșelat crezînd că peștera are legătură cu exteriorul. Aerul ni se părea proaspăt fiindcă nu se scursese decît puțină vreme de la surparea intrării în peșteră. Totuși, dat fiind proporțiile impresionante ale sistemului de grote, cubajul ne va ajunge pentru multe zile.

Din nou tăcură o vreme. Abia acum Ileana simți că o răzbate oboseala. Coman îi așternu pătura și câteva stofe groase pe jos, și curînd studenta căzu într-un somn greu, neliniștit.

Se trezi abia după câteva ore. Profesorul, cu ochii înroșiți de nesomn, era cufundat în citirea jurnalului lui Berthier. Din când în când lua note pe un carnet.

Studenta se apropie. Coman ridică ochii :

— Este o lucrare neprețuită. Prin datele extrem de interesante de privire la curtea lui Henric al III-lea, poate sta alături de celebrul jurnal al lui Pierre de l'Estoile. Iar în privința datelor asupra scurtei domnii a lui Petru Cercel este unic în felul său.

Închise cartea, își rezemă capul de cufăr și privi visător spre tavanul stincos, unde lumina tremurătoare a luminării își juca umbrele :

— Berthier a fost un om în adevăratul înțeles al cuvântului. Și-a ținut jurnalul până în ultima clipă, cu convingerea fermă că într-o zi va fi găsit.

Tăcu o clipă, apoi continuă :

— Peștera de jos avea ieșire directă la Drumul Grâncercilor. Muntele acesta, capricios și în continuă mișcare, l-a îngropat pe Berthier și pe însoțitorii săi în toamna anului 1585. Șapte ostași de-ai lui Petru Cercel, care se aflau într-o încăpere alăturată, împreună cu restul de lăzi și câteva tunuri, și-au găsit imediat moartea, striviți de stînci. Mulți ani mai târziu, în urma unui cutremur, o feavă de tun a fost dezgropată și găsită de ciobanii din regiune. Mai târziu, un bombardament din timpul primului război a scos la iveală câteva monede, care au împodobit gîtul unei fete frumoase. Muntele își dezvăluie astfel, încet și cu zgîrcenie, secretul...

Profesorul deschise manuscrisul la ultima filă.

— Iată cum își încheie Berthier jurnalul :

„25 septembrie 1585. Nu mai avem alimente. N-am băut apă de șase zile. Sînt atît de slăbit, că abia mai pot ține pana în mînă. Fie ca acela ce va găsi aceste însemnări să-l spună stăpînului meu, luminatul principe al Valahiei Petru Dimitrie că nu mi-am călcat cuvîntul ce i l-am dat și i-am rămas credincios pînă în ultima clipă”.

Din nou se lăsă tăcerea. Coman închise jurnalul, îl înveli în pîza lui și-l pase în fundul cufărului.

— Petru Cercel, zise încet, n-a aflat niciodată ce s-a întîmplat cu bogățiile lui. A fost ucis mișelește, cusut într-un sac și aruncat în mare, în martie 1590, de gelații¹ lui Sinan Pașa — pe numele său adevărat Scipione Cigala — pe cora-

¹ Călăii (l. turcă).

bia care-l ducea în exil, spre insula Rodos. Poate că pînă în clipa morții a crezut că Berthier l-a trădat...

— Ai acum întreg materialul pentru lucrarea dumatăle, zise studenta.

Din colțul unde se afla Munteanu, se auzi un hohot de rîs :

— O s-o scrie pe lumea cealaltă. Acolo o să se întilnească și cu Berthier, și cu Cercel.

Nimeni nu-i răspunse. Costel se trezi speriat și se uită la geolog cu ochii mari. Acesta continua să hohotească într-un acces de nervi :

— O să ne ia dracul pe toți. Ca șobolanii o să murim, fără să mai vedem lumina zilei.

Rîsul lui suna spart, multiplicat lugubru de ecoul peșterii. Costel se trase speriat în spatele profesorului. Acesta se ridică și se apropie de geolog :

— Liniștește-te ! îi spuse calm. Nu uita că e un copil cu noi.

— Ca șobolanii ! urla geologul ca ieșit din minți. Ca șobolanii !

Hohotul lui răsuna sinistru pînă în ungherele cele mai depărtate ale galeriilor stîlcoase.

Cu o mină, Coman îl ridică, și pumnul lui izbi cu sete falca celuiilalt. Geologul căzu ca o cîrpă, pierzîndu-și cunoștința. Fața lui contractată se destinse ca într-un somn odihnitor.

În clipa aceea, o explozie puternică făcu să se cutremurê întregul munte de piatră, și ecourile ei prelungite pătrunseră prin toți pereții stîlcoși, învăluindu-i și amețindu-i pe cei din peșteră.

Coman scoase lanterna din buzunar și, aprinzînd-o, se repezi afară. În cîteva minute se cățără pe treptele puțului. Coridorul îngust care ducea spre peștera unde se adăpostiseră de ploaie era plin de praf. Îl străbătu tușind și lăcrimînd, lovindu-se de zidurile strîmte și rupîndu-și hainele în colțurile ascuțite de stîncă. Deodată îl izbi o lumină puternică. Lumina zilei !

Între cele cîteva chipuri străine, recunoscu unul care-i era familiar :

— Tovarășe profesor ! strigă și, amețit de lumină și de fericire, căzu în brațele savantului.

* * *

La mai puțin de un an de la această întâmplare, profesorul Iosif Anton a ținut în aula Bibliotecii centrale universitare o conferință cu tema „Arhiva Berthier”. În fața numeroșilor auditori, care umpleau sala pînă la refuz, savantul și-a încheiat astfel expunerea :

„După părerea mea, cele patru cruci din peșteră arată locul unde sînt înmormîntați Berthier și trei însoțitori necunoscuți de-ai săi, care aveau misiunea să păzească bogățiile voevodului valah. Ei au murit îngropați de vii în urma surpării pereților de la intrarea în peșteră, și rămășițele lor au fost înmormîntate două veacuri mai tîrziu de haiducul Eftimie, care le-a cioplit și crucile.

Acesta din urmă, de asemenea zidit de viu în urma cutremurului din 1802 — după ce a încercat să găsească altă ieșire săpînd treptele din puțul central al peșterii —, răpus de foame și de sete, s-a sinucis. A murit după ce găsisese bogățiile uriașe ale lui Petru Cercel, care însă nu-î mai puteau fi de folos.

Anul trecut, în urma unei furtuni neobișnuit de puternice, rocile calcaroase de mică duritate ale peșterii s-au surpat din nou, astupînd ieșirea ; de data aceasta, însă, o a treia dramă a putut fi evitată, și întreaga întâmplare a dus la descoperirea — deosebit de importantă pentru cercetătorii istorici — a bogățiilor lui Petru Cercel și a arhivei Berthier, care au format obiectul acestei conferințe.”

Aplauze îndelungi au răsplătit nu numai conferința interesantă a savantului, dar și contribuția sa la salvarea celor din peșteră, contribuție pe care — în modestia sa — n-a menționat-o nici măcar în trecut, dar pe care mulți dintre studenții ce se aflau în sală o cunoșteau.

După încheierea conferinței, l-au așteptat Paul Coman și Ileana Velescu, care țineau să-l felicite. Era o după-amiază însorită de iunie ; pe stradă — în fața sălii unde avusese loc conferința — savantul se opri o clipă de vorbă cu cei doi tineri :

— Ieri după-amiază, le spuse, am dat examen de admitere cu studenții care la toamnă vor intra în anul întii. Lucrarea unuia dintre ei mi-a atras în mod deosebit atenția. Candidatul se numea Boldeanu Gheorghe. Numele nu-ți spune nimic ?

Coman se gîndi o clipă, apoi se lumină :

— E numele baciului de la Cerdacul Slanciului, cel care în 1802 a găsit fragmentul de tun cu stemă.

— Da. L-am întrebat pe candidat de unde este. Mi-a spus că e din ținutul Rucărului. Tatăl său e președintele sfinei cooperatiste. Bunicul și străbunicul său au fost cio-bani... Cred că el o să fie un bun profesor de istorie.

Se uită la Coman zimbînd :

— Ai memorie bună. Ai să fii un bun asistent universitar la catedra de istorie.

— Asis-tent uni-ver-sitar ? ! se bilbfii tînărul.

— A-sis-tent u-ni-ver-si-tar, îl imită savantul. Am uitat să-ți spun că am numirea dumitale în buzunar. Prin urmare, la toamnă ai să fii asistentul meu.

Se căută prin toate buzunarele și pînă la urmă scoase o hîrtie cu antet și ștampile, pe care o întinse tînărului. Acesta privea decizia și parcă-i pierise graiul.

— Te felicit, tovarășe asistent, făcu Ileana Velescu veselă.

— Lucrarea dumitale despre Petru Cercel, continuă savantul, are o necontestată valoare științifică, alit pentru informația inedită pe care o aduce, cît și prin concluziile bine motivate pe care le trage. Te voi cita de mai multe ori în studiul meu despre relațiile externe ale Țării Rominești în a doua jumătate a veacului al XVI-lea, la care lucrez acum.

— Să vedeți..., făcu încurcat Coman, ca asistent la catedra de istorie... Ileana e studentă... și...

— Foarte bine, se bucură savantul. Va avea ce învăța de la dumneata.

— Nu despre asta e vorba. Știți... noi am hotărit să ne căsătorim și... ca soțul ei... ea fiind studentă...

Tînărul se opri încurcat și roșu la față. Ileana urmărea cu atenție suspectă ce se întimplă în cealaltă parte a străzii.

— Felicitările mele, rise profesorul. La toamnă o să aranjăm problema relațiilor dintre asistentul meu și studenta Coman Ileana. Pînă atunci mai e vreme. Vasăzică va fi o familie de istorici.

— Se pare că vom avea și un al treilea profesor de istorie în familie, zise studenta zimbînd.

— Cum așa ? se miră savantul.

— Ieri, la sfîrșitul anului școlar, învățătoarea lui Costel a făcut în clasă o anchetă cu tema „Ce profesie îmi voi alege”. Vecinul din dreapta lui Costel a răspuns că vrea să devină aviator, iar cel din stînga — explorator. Costel i-a spus învățătoarei că vrea să fie profesor de istorie. Colegii

au încercat să-l ia peste picior, dar el le-a rîs în nas. Știe el ce știe...

Izbucniră toți trei în rîs, și cîțiva trecători se întoarseră privind-i amuzați. Printre aceștia s-a nimerit să fie și Mișu Munteanu, care, văzîndu-i, își scoase pălăria. Dar nici unul dintre ei nu-i răspunse la salut. Poate nu l-au văzut... sau poate n-au vrut să-i răspundă... Nu mai rîdeau, și, după cîteva clipe de tăcere penibilă, profesorul Anton scoase ceasul:

— E tîrziu. Astă-seară plec în concediu și încă n-am împachetat.

Își luă rămas bun și se îndreptă spre mașina care-l aștepta.

— Unde plecați, tovarășe profesor? strigă Coman.

Savantul se opri cu un picior pe scara mașinii și se întoarse încruntîndu-se:

— Asta-i bună! Unde plec? La Rucăr, bineînțeles. La moș Petrahe, la fostul sergent — vreau să zic sergent-major

— Negară Petre.

Se căută iar prin toate buzunarele și, înșfîșit, găsi un pachețel pe care-l arătă tinerilor:

— Am cumpărat o zgardă nouă pentru Ursu...

Și, în timp ce mașina se depărta, le făcu semne prietenoase cu mîna.

— Sfirșit —

Începînd din numărul viitor al Colecției,
citiți pasionantul roman științifico-fantastic

„O IUBIRE DIN ANUL 41.041”

de
CRIȘAN FAGERAȘU

ATENȚIUNE!

Cu jocul de pe pagina 30, se încheie cea de-a doua etapă a concursului nostru. Rezolvările vor fi trimise toate odată într-un singur plic pînă la data de 1 iulie 1958.

Clubul glumeților.

DESPRE PETROL

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1	C	O	L	O	A	N	A	G	E	A	L	A		
2	A	V	A	R	L	E	T	I	T	E	I	R		
3	P	L	C	A	R	O	T	A	E	R	U	P	E	
4	M	A	S	P	I	X	A	R	I	E	M			
5	C	A	R	M	A	T	A	L	S	U	N	A		
6	A	N	I	M	A	L	A	E	T	I	L	E	N	
7	M	O	T	O	R	I	N	A	T	E				
8	E	M	V	I	N	I	L	I	N	I	O	N		
9	R	E	C	I	T	A	T	U	T	E	R	T		
10	A	T	O	L	I	A	O	E	D	I	L			
11	K	V	I	N	A	T	N	A	I	L	O	N		
12	B	U	S	T	E	N	A	R	I	P	O	N	I	

ORIZONTAL: 1. Prin cea de extracție iese țifeiul — 'Unealtă folosită în săpatul percutant al sondelor. 2. Stricăciune — Una din principalele bogății ale subsolului țării noastre. 3. Probă cilindrică luată din fundul găurii unei sonde, pentru a determina structura geologică și mineralogică a stratului — A ieși la suprafață (vorbind de țifei) datorită presiunii gazelor. 4. Popas peste noapte — Operația de încastrare a părții inferioare a coloanei de burlane a unei sonde în terenul din fundul sondei sau în ciment (pl.) — 'Simbolul emanației. 5. Vehicul — Groapă săpată în pământ care servește la depozitarea țifeiului — A scoate sunete. 6. Originea țifeiului după unu din cele două ipoteze susținute de teoria organică — Se găsește în gazele de cracare a țifeiului. 7. Combustibil produs prin distilarea țifeiului — Fire. 8. Riu în Suedia — Masă plastică scoasă din gaz metan — Roman de Liviu Rebreanu. 9. A declama — Unealtă pentru prinderea țevilor rămase la puț (pl.) — Erte. 10. Insule de corali — Alfa și omega — Magistrat roman. 11. Distrus — Altă masă plastică. 12. Unul din primele centre de exploatare a țifeiului în țara

noastră — Om de știință, primul care a cercetat țițeiul în țara noastră.

VERTICAL: 1. Poate fi și de erupție — În cea de reacție se produce cracarea produselor petrolifere într-o instalație de cracare. 2. Terminație slavă — Măsoară presiunea. 3. Procedeu de extracție a petrolului în sondele nu prea adânci — Insulă în Egee. 4. Moreni, Cimpina, Băicoi etc. (sing.) — Masă plastică. 5. Oază în Sahara — E întrebuițat la îngreunarea fluidului de sapă în exploatarea petroliferă (pl.). 6. Derivat al țițeiului folosit la curățirea textilelor etc. — 365 de zile. 7. Giganți — Intinsă prea mult se rupe. 8. A pune taxă — Voce de cor. 9. Literă japoneză — Acele (pop). — Silabă de refren — Pronume. 10. Dizolvant — Alt centru petrolifer din țara noastră. 11. Primenit — Compunător de... cuvinte încrucișate. 12. Nume chinezesc — Derivat al țițeiului — Oraș în Nigeria. 13. ...de deviere, unealtă folosită în exploatarea petroliferă (pl.) — Se scoate din gaz metan. 14. Țițeiul ce mai poate fi extras, fiind legat fizic de zăcămint — Nichel.

VIZITAȚI RESTAURANTUL „PĂDUREA BĂNEASA”

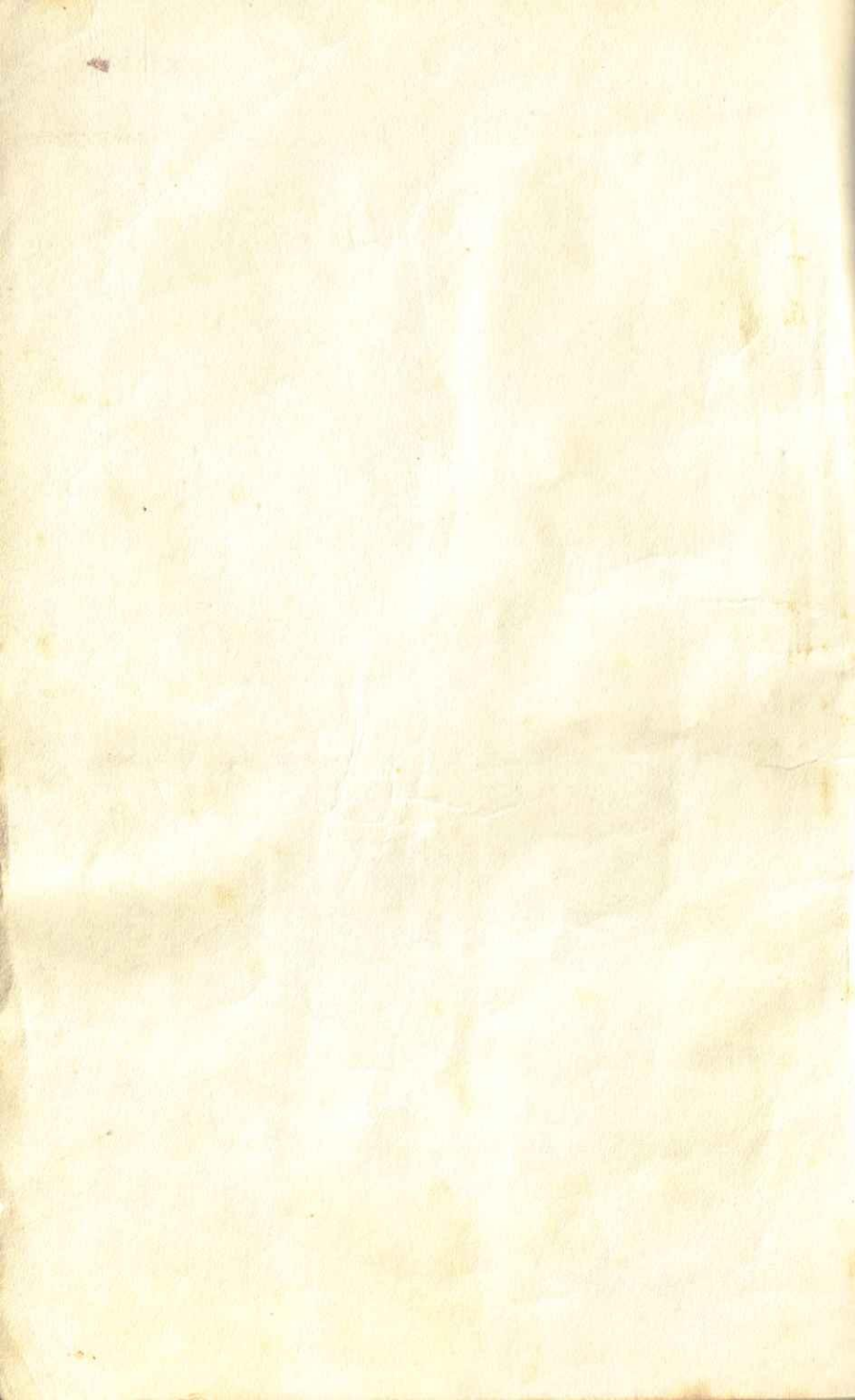
Telefon 70596

unde veți putea petrece ore de reală recreație, într-un cadru deosebit. Zilnic circulă la fiecare 40 de minute autobuse din piața Scintei pînă la restaurant. Duminicile și sărbătorile legale autobusele se succed din 10 în 10 minute

Bucătărie aleasă — Vinuri renumite
ORCHESTRĂ DE DANS

Coperta desen : D. IONESCU

Cooperativa

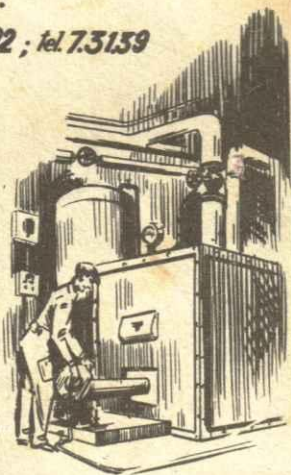
AUTOMOBILUL

*Sediul Central:
Cal. Griviței Nr. 192 ; tel. 7.3159*

*Repară prin unitatea
sa din Str. Vlădescu Nr. 17*

POMPE
pentru
HIDROFOARE
(pentru blocuri)
și
INJECTOARE

*de păcură pentru cazane
de calorifer, crematorii,
etc., etc.*

APARE DE TREI ORI PE LUNA - PREȚUL 1 LEU